

DATUM
2018-08-27
ERT DATUM
2018-04-05

DIARIENR
2018/83-4
ER BETECKNING
Ku2018/00653/D

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige (SOU 2018:18)

Statskontoret redovisar i detta remissvar synpunkter på betänkandet av utredningen om översyn av statens stöd till trossamfund. Vi lämnar synpunkter på de förslag som ligger inom Statskontorets kompetensområde. Statskontoret har ingenting att invända mot merparten av utredarens förslag. Vi avgränsar remissvaret till de förslag där Statskontoret har invändningar eller något ytterligare att tillföra.

Kortfattat lämnar Statskontoret följande synpunkter:

- Statskontoret anser att det föreslagna målet för statens stöd borde delas upp i två delar. En separat och tydligt överordnad målsättning bör korrespondera med det huvudsakliga motivet till stödet, det vill säga religionsfriheten. De önskade effekterna som handlar om att upprätthålla och stärka värderingar kan sedan förmedlas i en andra målsättning, där det också framgår att dessa inte är avgörande motiv för att staten stöder trossamfunden.
- Statskontoret menar, till skillnad från utredaren, att stödet går att följa upp. Och utsikterna för uppföljning ökar om målet görs tydligare.
- Enligt Statskontoret är organisationsbidrag den bidragsform som ligger mest i linje med det huvudsakliga motiv som utredaren anger för stödet.
- Statskontoret tillstyrker förslaget om att inrätta ett råd för beslut om stödberättigande. Men Statskontoret ser också behov av att följa upp en sådan ordning efter en tid.

I det följande utvecklar vi våra ställningstaganden.

Nytt mål för statens stöd till trossamfund

Statskontoret avstyrker den föreslagna målsättningen för stödet

Statskontoret anser att det föreslagna målet inte i tillräcklig utsträckning speglar att religionsfriheten är det överordnade motivet för stödet. Statskontoret befarar att de två delmålen i den föreslagna målsättningen skulle kunna förstås som jämbördiga. Det huvudsakliga motivet borde istället korrespondera med en separat och tydligt överordnad målsättning. De önskade sidoeffekterna, som handlar om att upprätthålla

och stärka värderingar, kan sedan förmedlas i en andra och separat punkt. I den andra punkten bör det förslagsvis framgå att upprätthållandet och stärkandet av värderingar inte utgör lika avgörande motiv för det statliga stödet till trossamfunden som religionsfriheten. Statskontoret menar att en sådan formulering skulle stämma bättre överens med hur utredaren resonerar i betänkandet. Det skulle också underlätta för uppföljningen av stödet. Vidare skulle de två delmålen gå att knyta till olika bidragsformer.

Statskontoret håller inte med utredarens bedömning att målet inte är uppföljningsbart

Statskontoret är tveksamt till utredarens påstående om att det inte skulle vara rimligt eller lämpligt att följa upp målsättningen med stödet. Statskontoret menar att framtida uppföljningar av stödet skulle underlättas av den ovan föreslagna uppdelningen av målet. Enkla och tydligt hållna mål är normalt mer uppföljningsbara än mer sammansatta formuleringar.

Statskontoret ser inget principiellt hinder, på det sätt som utredaren uttrycker det, för att följa upp stöd som motiveras av att tillgodose mänskliga rättigheter. Statskontoret ser att uppföljningar skulle vara ett sätt att upptäcka om stödet är otillräckligt för att tillgodose de betjänades tillgång till trossamfundens verksamhet. Uppföljningen skulle inte vara strikt kopplad till stödets resultat och effekter, då stödet främst ges i form av organisationsbidrag. Istället skulle uppföljningen kunna ske utifrån rättighetsperspektiv, där det som följs upp är de betjänades möjligheter att utöva sin tro inom trossamfundens befintliga verksamhet.

Statskontoret anser tvärtemot utredaren att det är mer utmanade att följa upp eller utvärdera om stödet bidrar till att upprätthålla och stärka samhällets grundläggande värderingar. Kopplingen mellan å ena sidan stödet och å andra sidan upprätthållande och stärkande av värderingar skulle sannolikt vara betydligt svårare att spåra än vad utredaren anger. Statskontoret menar att ett så pass litet stöd som det i själva verket är tal om inte skulle ha ett spårbart inflytande över det man kallar samhällets grundläggande värderingar.

Förändringar av stödformerna

Statskontoret är tveksamt till förslag som kan leda till att andelen organisationsbidrag minskar

Statskontoret menar att andelen organisationsbidrag åtminstone bör bibehållas på nuvarande nivå. Av övriga föreslagna stödformer ser Statskontoret att det föreslagna organisationsutvecklingsbidraget möjligen skulle kunna övervägas för att nå det huvudsakliga målet med stödet.

Om andra former av bidrag tillförs kan det leda till att andelen organisationsbidrag minskar. Och organisationsbidrag har bäst utsikter att nå stödets väsentliga målgrupp, det vill säga trossamfundens betjänade. Vi ser vidare att ett organisationsutvecklingsbidrag, så som utredaren föreslår, skulle kunna stärka trossamfundens för-

måga att bedriva sin verksamhet. Statskontoret anser att stöd för att främja demokratiutvecklingen kan delas ut för att nå en underordnad målsättning, i överensstämmelse med den uppdelning av det föreslagna målet som vi ovan beskriver.

Statskontoret har svårt att se hur de föreslagna projekt- och verksamhetsbidragen på ett tydligt sätt skulle bidra till stödets huvudsakliga motiv och övergripande mål. Bidragen skulle i praktiken kunna innebära ej önskvärda inslag av statlig styrning av trossamfunden. Stödet som ges för att värna religionsfriheten borde i minsta möjliga mån präglas av förväntningar om något annat än att trossamfunden kan bedriva långsiktig och aktiv verksamhet för sina betjänade.

Statskontoret menar att en uppdelning av målet skulle göra det möjligt att å ena sidan knyta organisations- och organisationsutvecklingsbidragen till stödets huvudsakliga motiv och överordnade mål. Om regeringen önskar införa projekt- och verksamhetsbidrag kan sådana å andra sidan kopplas till stödets underordnade mål om att upprätthålla och stärka värderingar i samhället, men också för att skapa förutsättningar för dialog mellan staten och trossamfunden.

Inrätta ett råd för beslut om stödberättigande

Statskontoret tillstyrker förslaget

Statskontoret håller med om att besluten borde fattas kollektivt och inom en instans som har allsidig och specifik kompetens om dels förvaltningsrättsliga aspekter, dels de civila rättigheter som besluten kan komma att beröra. Statskontoret tror att ett råd är det mest lämpliga för att avgöra sådana beslut. Vi har tidigare föreslagit¹ en liknande ordning för prövningar av demokratikriteriet inom Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Statskontoret tillstyrker att rådet placeras inom Myndigheten för stöd till trossamfund. Statskontoret föreslår att ordningen följs upp. Detta för att öka möjligheten att upptäcka eventuella behov av justeringar.

Generaldirektör Annelie Roswall-Ljunggren har beslutat i detta ärende. Utredningschef Jessica Bylund och utredare Anton Biström, föredragande, var närvarande vid den slutgiltiga handläggningen.

Annelie Roswall-Ljunggren

Anton Biström

¹ Statskontoret (2017), Myndighetsanalys av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017:13).